

GULED ABDULLE
TWEE ZIJDEN VAN
DEZELFDE MUNT

ROMAN

palm|slag

Proloog: De verhoorkamer

Het licht snijdt door zijn ogen, kil en genadeloos. De muren zijn wit, steriel, zonder houvast. Een tafel. Twee stoelen. Een glas water dat onaangeroerd blijft, als een uitnodiging die hij niet durft aan te nemen.

Zijn handen rusten op zijn schoot, dood gewicht. Ze trillen niet, maar voelen niet als de zijne. De dorst brandt in zijn keel, maar hij weigert. Elk gebaar, elke beweging voelt als een mogelijke vergissing.

Tegenover hem zit een man. Nederlands, onberispelijk. Korte grijze haren, rechte schouders, ogen die alles opnemen en niets prijsgeven. Voor hem ligt een dossier, de bladzijden strak geordend, als bewijsstukken in een zaak die al besloten is.

‘Naam?’ vraagt de man.

Farxaan weet wat hij moet antwoorden: ‘Farxaan Hassan’.

De man knikt. ‘Leeftijd?’

Een seconde stilte. Farxaan voelt de spanning in de lucht hangen. Dit is het moment waar alles vanaf hangt.

‘Zestien’ zegt hij.

De man kijkt op. Niet lang. Maar lang genoeg. ‘Je weet dat als je ouder blijkt, je niet meer onder de bescherming voor minderjarigen valt, toch?’

Farxaan knikt. Hij weet het. Dit is geen nieuw gesprek. Dit is een test. Alles is een test en een fout antwoord kan hem alles kosten.

De man bladert langzaam door het dossier. Het papier vertelt wat nodig is, maar niets over hoe het voelde. Niet over de verstikkende zon in de woestijn. Niet over de stemmen die 's nachts uit het donker oprezen en nooit meer verstomden.

De man schuift het glas iets naar voren, alsof het een test is. Farxaan negeert het. De stilte tussen hen wordt net iets te lang.

Farxaan schudt zijn hoofd.

‘Goed’. De man zet zijn glas water opzij, alsof hij wist dat het onaangeraakt zou blijven. Hij legt zijn pen neer, kijkt Farxaan recht aan. ‘Laten we bij het begin beginnen. Vertel me hoe je hier bent gekomen.’

De kamer krimpt. Niet echt, maar toch voelt het zo. De muren komen dichterbij, drukken de lucht uit zijn longen. Hij slikt. Zijn vingers verkrampen om iets vast te houden dat er niet is. Dit is het moment. Het begin van een verhaal waarvan hij niet weet of ze het zullen geloven. Maar het is zijn verhaal. En hij zal het vertellen.

Hij haalt diep adem. Zijn tong voelt als zand. Hij opent zijn mond, maar de woorden willen niet komen. Tot hij zichzelf hoort fluisteren: ‘Het begon lang geleden...’

Ergens in de verte hoort hij het geluid van een deur die dichtslaat. Een ander gesprek begint in een andere kamer. Een ander dossier wordt opengeklapt. Hij is niet de enige maar op dit moment, in deze kamer is hij alleen. En zijn waarheid staat op het spel.

Farxaan kijkt naar de man tegenover hem, die zijn pen weer oppakt en afwachting naar hem kijkt. De stilte dwingt hem om verder te praten. Maar hoe vertel je een verhaal dat begint met angst? Met rennen? Met het achterlaten van alles wat ooit thuis was?

Zijn lippen vormen klanken, maar geen geluid. De woorden zijn er, maar weigeren zijn keel te verlaten. Hij denkt aan de nacht waarop hij vertrok. Aan het zachte, verstikte snikken van zijn moeder toen ze zijn tas aanreikte. Aan de geur van stof en verbrand rubber, die de straten van Mogadishu vulde. Aan de spanning, die als een onzichtbare muur tussen hem en zijn tante hing, terwijl ze hem wegbracht naar de vrachtwagen die hem de stad uit zou smokkelen.

De man leunt iets naar voren, zijn blik ongeduldig: ‘Vanaf het begin, alsjeblieft’.

Farxaan knippert met zijn ogen. Zijn rug voelt strak tegen de stoel, zijn ademhaling oppervlakkig.

Hij kijkt naar het dossier voor hem. Daar ligt een deel van zijn leven, in feiten en data gevangen, gereduceerd tot papieren bewijs. Maar er staat niets in over de hitte van de woestijn, over de kille zilte golven van de zee, over de stemmen van drenkelingen, die 's nachts als geesten boven de golven hingen en die nooit meer aan land zouden komen.

Zijn stem breekt bijna wanneer hij eindelijk spreekt. 'Ik was dertien toen Ahmed vertrok.' zegt hij 'Hij zou bellen als hij in Europa was.' Een fractie van een seconde blijft het stil. Net als toen. Net als al die maanden waarin hij op de telefoon wachtte, die nooit rinkelde.

De man noteert iets zonder op te kijken. 'Je broer?'

Farxaan knikt. Zijn hart klopt hard in zijn borst. 'Ja.'

'En toen?'

Hij haalt diep adem en voelt de brok in zijn keel dikker worden. 'Toen wist ik dat ik ook moest gaan.'

De man tegenover hem noteert iets, zonder kijken of blozen. Het monotone krassen van de pen lijkt de stilte in de kamer nog zwaarder te maken. Zijn rug plakt tegen de stoel, een dun laagje zweet koelt op zijn huid. Zijn vingers klemmen zich vast om niets. Zijn hartslag bonkt in zijn keel. De woorden die hij moet uitspreken, de herinneringen die hij moet oproepen, liggen zwaar op zijn tong.

'En hoe ben jij gegaan?' vraagt de man. Zijn stem is vlak, neutraal, maar er zit een onderliggende toon in die Farxaan niet helemaal kan plaatsen.

Zijn vingers krullen zich om de rand van de stoel. Hoe vertel je iemand dat je alles wat je kende moest achterlaten? Dat je de geuren van thuis, het gelach van je moeder, het gefluister van de wind tussen de smalle straatjes van je buurt achter je moest laten voor een toekomst, die slechts een gerucht was?

'Ik vertrok op een nacht zonder maan' begint hij. Zijn stem is nauwelijks hoorbaar. 'Mijn moeder hilde, maar ze zei dat ik sterk moest zijn. Ze gaf me een paar biljetten, gewikkeld in een doek en zei dat ik ze pas mocht gebruiken als het echt niet anders kon. Mijn tante bracht me naar de plek waar de vrachtwagen ons zou oppikken. Daar stonden al andere

jongens, net als ik. Sommigen waren jonger. Sommigen hadden hun vaders verloren in de oorlog. Sommigen spraken niet eens meer.'

Hij knijpt zijn ogen even dicht en voelt hoe zijn ademhaling versnelt. Het beeld is te levendig, te dichtbij.

'We zaten als vee in de laadback van de vrachtwagen. Geen ramen, geen frisse lucht. Het rook naar angst en oude, versleten kleren. Iemand begon te bidden, een ander begon zachtjes te huilen. We waren bang om geluid te maken, bang dat iemand ons zou horen en de vrachtwagen zou stoppen. Bang dat dit een val was.'

De man knikt, krabbelt nog iets op zijn papier. 'En waar bracht de vrachtwagen je heen?'

'Naar de grens' antwoordt Farxaan, zijn stem heser dan hij had verwacht. 'De grens met Ethiopië. Daar moesten we uitstappen en verder lopen. Dagenlang. Over droog land, zonder schaduw, zonder water. Mensen vielen neer maar we mochten niet stoppen. Niemand hielp hen. Als je bleef liggen, bleef je achter.'

De man kijkt op, zijn blik rust even op Farxaan. 'En jij? Hoe heb jij het gered?'

Farxaan haalde diep adem. Hoe hij het heeft gered? Dat is de vraag die hij zichzelf elke dag stelt. Hoe hij is blijven lopen terwijl zijn benen niet meer konden. Hoe hij dorst heeft genegeerd totdat hij van een vreemdeling een glas modderig water kreeg. Hoe hij niet omkeek toen iemand zijn naam riep en toen niets meer zei.

'Ik bleef gewoon lopen' zegt hij uiteindelijk 'ik had geen keus.'

De stilte weegt. De man kijkt kort op, dan weer omlaag. Zijn pen krast over het papier, een onuitgesproken oordeel. 'En toen?'

Farxaan voelt zijn hart sneller kloppen. Hij weet dat de man wacht. Hij weet dat het nog lang niet voorbij is. Hij weet dat hij nog zoveel meer moet vertellen. Over Libië. Over de gevangenen. Over de smokkelaars die hem en de anderen als handelswaar behandelden. Over de boot. Over de nacht waarop de golven hoger waren dan alles wat hij ooit had gezien. Over de stemmen die in de duisternis verdwenen.

Zijn keel is een woestijn, zijn lichaam loodzwaar. Maar er is geen weg terug. Dit is zijn verhaal.

‘En toen kwam Libië’ zegt hij uiteindelijk ‘daar begint de echte hel.’

De man kijkt hem aan, zijn blik even neutraal als altijd, maar Farxaan voelt de spanning in de kamer groeien. Zijn vingers grijpen de rand van zijn stoel alsof hij zich aan iets moet vasthouden. Hij wil verder praten maar de woorden voelen als splinters in zijn keel.

De stilte duurde te lang. De man kantelt lichtjes zijn hoofd. ‘En wat gebeurde er daarna, Farxaan?’

Farxaan knippert, haalt onbewust traag, gespannen adem. Hij denkt aan de woestijn, aan de brandende zon, aan de eerste keer dat hij honger voelde op een manier die zijn botten leek te vreten. Hij denkt aan de gebroken lichamen langs de weg, aan de verhalen over mensen die simpelweg neervielen en nooit meer opstonden. Hoe vertel je dat iemand, die een dossier in zijn handen houdt alsof het de waarheid is?

‘Ik... begon te lopen’ fluistert hij ‘en ik hoopte dat ik zou overleven.’

Hij sluit zijn ogen even en ziet in de zinderende hitte de contouren van een vrachtwagen opdoemen. Een man met een geweer die gebaart dat ze haast moesten maken. De geur van olie en zweet, de angstige ademhaling van andere jongens zoals hij. De dreiging van wat er zou gebeuren als ze werden gepakt.

Farxaan opent zijn ogen. De man kijkt hem aan, afwachtend, zijn pen stil boven het papier. Farxaan ademt in. Farxaan ademt uit. Niet omdat hij wil maar omdat hij moet.

Zijn stem is nauwelijks meer van hemzelf.

‘Dat...’ zegt hij ‘was het begin van de hel.’

Hoofdstuk 1: Het begin van het einde

Mogadishu ademde hitte maar vandaag drukte het als een waarschuwing op zijn huid. Farxaan zat op het dak van hun huis, de verweerde bakstenen onder zijn handen warm van de zon. Onder hem de smalle steegjes van de wijk waar hij was opgegroeid. In de verte torende de ruïnes van wat ooit het centrum van Mogadishu was geweest. Nu slechts een stad, die elke dag een beetje meer uit elkaar viel.

Op straat beneden werden de geluiden van het leven omhooggedreven. Vrouwen die in grote jerrycans water droegen, kinderen die een bal over het stoffige zand lieten stuiteren. Maar overal, in elke geluid, lag spanning. De stad was een tijdbom, die tikte op het ritme van geweren en explosies. Gisteren was er nog een aanval geweest, niet ver van hier. De rook hing als een zware deken over de stad. De lucht was doordrenkt met de zure stank van gesmolten rubber en iets wat je niet wilde herkennen.

Farxaan sloot zijn ogen. Hij kende geen leven zonder oorlog. Geen dag zonder de dreiging dat iemand die hij kende misschien de volgende zou zijn. Maar vandaag was anders. Vandaag stond zijn leven op het punt van veranderen.

Hij hoorde zijn moeder en tante beneden fluisteren. ‘Hij moet gaan’ zei zijn moeder ‘Ahmed wacht op hem.’

Ahmed. Zijn broer. Of de herinnering daaraan. Twee jaar geleden had Ahmed dezelfde reis gemaakt. Eerst door Ethiopië, dan Soedan, dan Libië. En toen... stilte. De berichten werden steeds schaarser, totdat er niets meer kwam. Maar iedereen sprak erover alsof hij veilig was aangekomen. Alsof hij op hem wachtte.

Farxaan wist wel beter, maar zijn moeder wilde hem dat niet laten zien. Dus keek hij haar aan en knikte. Niet omdat hij geloofde dat hij zijn broer zou vinden maar omdat hij wist dat er geen andere keuze was.

Die avond pakte hij zijn rugzak. Ahmeds rugzak. De stof was versleten, de rits haperde. Hij vroeg zich af of zijn broer hem ooit in Europa had geopend. Zijn moeder gaf hem geld, verborgen in de voering van zijn jas. ‘Praat niet met vreemden’ fluisterde ze ‘vertrouw niemand.’

Zijn tante gaf hem een stuk plat brood en een fles water. ‘Voor onderweg’ zei ze ‘het is niet veel, maar je hebt het nodig.’

De vrachtwagen vertrok net na middernacht. De stad verdween achter hen, opgelost in het duister. Farxaan hield zijn rug recht en zijn blik op de horizon. Voor hem lag de weg naar Ethiopië. Achter hem lag alles wat hij ooit had gekend.

De eerste uren reden ze in stilte. De motor ronkte, de geur van diesel vermengde zich met het stof dat in hun kleren kroop. Farxaan zat op de harde laadvloer tussen andere reizigers, die net als hij hun leven hadden achtergelaten voor iets wat misschien niet eens bestond.

Naast hem zat een jongen, nauwelijks ouder dan hij. Zijn naam was Abshir. Hij zei niets maar staarde vooruit, net als Farxaan. Achter hen lag Mogadishu, de geluiden van hun jeugd, de herinneringen aan school, familie, thuis. Voor hen lag de onvoorspelbaarheid van een reis waarvan niemand wist hoe die zou eindigen.

Na enkele uren stopte de vrachtwagen abrupt. De chauffeur stapte uit en verdween in het donker. De passagiers keken elkaar aan, niemand durfde iets te zeggen. Minuten verstreken. Ergens in de verte klonk geschreeuw. Farxaan voelde zijn ademhaling versnellen.

Toen de chauffeur terugkwam, mompelde hij iets tegen de man die voorin zat en startte de motor weer. De reis ging verder, maar nu voelde alles anders. Alsof ze op de rand van iets gevaarlijks balanceerden.

De grens met Ethiopië naderde. Hier zou de eerste echte beproeving komen. De eerste controle. De eerste keer dat ze moesten liegen, moesten vechten voor hun reis. Farxaan wist dat dit nog maar het begin was.

De vrachtwagen schokte over een zandweg terwijl de koele nacht langzaam plaatsmaakte voor de eerste sporen van ochtendlicht. In de verte rees de vage schim van een stad op, wazig door de stofwolken die de wielen van de vrachtwagen opwierpen. Dit was Dollo Ado, de grensplaats tussen Somalië en Ethiopië. Een tussenstation waar velen hun lot in handen van smokkelaars legden.

Een man aan de voorkant van de vrachtwagen draaide zich om en sprak zacht ‘Dit is waar we afscheid nemen. Vanaf hier gaan jullie lopend verder.’

Farxaan voelde een knoop in zijn maag. Hij wist dat dit moment zou komen maar het besef dat ze nu te voet de grens moeten oversteken, zonder enige bescherming, maakte hem misselijk.

Abshir sprong als eerste uit de laadbak. Hij landde met een doffe klap op de zanderige grond en veegde het stof van zijn broek. Farxaan volgde. De rest van de groep klauterde naar beneden, sommigen met rugzakken, anderen alleen met een plastic tas.

Een oude man met een verweerd gezicht gebaarde hen te volgen. Loop snel en blijf bij elkaar. Spreek niet met de soldaten als je wordt aangesproken. Hij keek hen een voor een aan ‘Als iemand jullie iets vraagt, zijn jullie boeren op weg naar familie.’

Farxaan slikte. Dit was hun dekmantel. Hij wist dat er soldaten langs de grens patrouilleerden en dat wie zonder de juiste papieren werd gepakt, werd teruggestuurd of erger.

Ze begonnen te lopen. De horizon voor hen was leeg, alleen de contouren van een stoffige, droge vlakte. De voetstappen van de groep knarsten in het zand, hun ademhaling was zwaar en afgemeten. Niemand sprak. Niemand wist of ze deze grens levend over zouden steken.

Na enkele kilometers doken de eerste silhouetten op. Twee bewapende mannen in versleten uniformen stonden bij een geïmproviseerde controlepost. Farxaan voelde hoe zijn hart sneller klopte. Dit was het moment.

Een soldaat hief zijn hand op. Zijn geweer rustte losjes tegen zijn heup maar Farxaan wist hoe snel dat kon veranderen. ‘Stop.’

De groep kwam direct tot stilstand.

‘Waar gaan jullie naartoe?’ vroeg de man.

De oude smokkelaar stapte naar voren, een glimlach op zijn gezicht alsof hij dit dagelijks deed. ‘Dit zijn boeren, meneer. Op weg naar hun familie in de volgende stad. Ze hebben niets te verbergen.’

De soldaat keek de vele ogen van de groep aan. Zijn blik bleef langer op Farxaan rusten. Farxaan probeerde zijn ademhaling onder controle te houden en zijn gezicht in de plooi.

De man snoof, spugde in het zand en gebaarde uiteindelijk dat ze door mochten lopen.

Niemand zei iets. Maar toen ze eindelijk uit het zicht van de post waren, voelde Farxaan hoe zijn benen trilden.

Ze hadden het gehaald.

Voor nu.

Wat achter hen lag was bekend, maar wat voor hen lag? Alleen de woestijn, de belofte van een betere toekomst en de vrees dat het allemaal een illusie was.

De zon steeg verder en de hitte begon genadeloos op hun huid te branden. Het zand werd zwaarder onder hun voeten, alsof het hen terug wilde trekken. De smokkelaar liep voorop, zijn stappen waren vastberaden. Hij kende deze route, hij had hem al honderden keren afgelegd. Maar voor de rest van de groep voelde het alsof ze in een eindeloze leegte liepen.

Farxaan probeerde zijn gedachten te verzetten. Hij keek naar Abshir, die naast hem liep, zijn gezicht zweterig en bedekt met een dunne laag stof. ‘Gaat het?’ vroeg Farxaan zacht. Abshir knikte maar zijn ogen vertelden een ander verhaal. ‘Ik denk aan thuis’ zei hij uiteindelijk.

Farxaan wist dat ze daar niet over moesten praten. Thuis was een herinnering die te veel pijn deed. ‘Blijf sterk.’

Ze liepen verder, hun voeten slepend door het losse zand. De lucht was droog, hun kelen rauw van de dorst. Af en toe keek de smokkelaar achterom om te controleren of iedereen nog volgde. Niemand sprak. Er was niets meer te zeggen.

Na uren lopen werd de hitte ondraaglijk. De horizon trilde door de hittegolven waardoor alles een surrealistisch waas kreeg. Sommige reizigers begonnen te wankelen. Een man, niet ouder dan twintig, zakte plotseling door zijn knieën en liet zich in het zand vallen. Zijn ademhaling was zwaar, oppervlakkig.

De smokkelaar stopte niet. ‘Wie blijft zitten, sterft’ zei hij zonder om te kijken.

Farxaan keek toe hoe een ander groepslid de gevallen man overeind probeerde te trekken, maar hij kon niet meer. Zijn hoofd hing slap op zijn borst, zijn huid was plakkerig van het zweet. Niemand durfde iets te zeggen. Na enkele seconden gaven ze het op. De man bleef achter, zijn ogen halfopen, starend naar de hemel.

Farxaan voelde een misselijk gevoel in zijn maag opkomen maar hij dwong zichzelf om door te lopen. Dit was de realiteit van hun reis. Overleven betekende doorgaan, hoe pijnlijk het ook was.

Uren verstreken. De zon begon te zakken en de verzengende hitte maakte plaats voor een kille wind. De duisternis viel snel over de woestijn en met de duisternis kwamen de gevaren. Hyena’s, gewapende bendes, soldaten die jacht maakten op migranten zoals zij. Iedereen wist dat de nacht de gevaarlijkste tijd was om te reizen, maar ze hadden geen keuze.

De smokkelaar gebaarde dat ze bij een groepje rosten moesten stoppen. ‘We rusten hier’ zei hij kort. ‘Niet slapen. Niet praten. We vertrekken zodra de maan hoog staat.’

Farxaan liet zich tegen een rots zakken en sloot even zijn ogen. Hij voelde de uitputting door zijn lichaam razen maar hij dwong zichzelf om wakker te blijven. Hij keek naar Abshir, die zijn hoofd op zijn knieën liet rusten. ‘Denk je nog steeds aan thuis?’ vroeg hij zacht.

Abshir opende zijn ogen en keek hem aan. ‘Ik weet niet of ik nog een thuis heb.’

Farxaan wist niet wat hij moest zeggen. Hij wist alleen dat ze door moesten. Nog dagen lopen. Nog meer obstakels overwinnen, maar opgeven was geen optie.

In de verte klonk het gehuil van een hyena. Farxaan spande zijn kaken aan en spitste zijn oren. Het geluid klonk onheilspellend dichtbij, als een waarschuwing uit de duisternis. Iemand in de groep slaakte een nerveuze zucht. De lucht voelde kouder aan of misschien was het de angst die in zijn botten kroop.

De smokkelaar draaide zich om, zijn ogen schoten langs de rijen gezichten. ‘We moeten nu verder. Nu.’

‘Maar je zei’ begon iemand, maar hij werd direct onderbroken. ‘Vertrouw nooit de nacht’ fluisterde de smokkelaar scherp. ‘Als ze dichtbij komen, is het te laat.’

Farxaan voelde hoe zijn spieren zich aanspannen. Zijn benen voelden als beton maar stoppen betekende sterven. Hij keek naar Abshir, die zijn adem inhield en zonder een woord te zeggen overeind kwam.

De groep stond op, nog wankelend van vermoeidheid. De nacht joeg hen op. Het eerste gehuil werd beantwoord door een tweede, dichterbij. De hyena’s sloten de cirkel.

Ze begonnen te lopen. Sneller dit keer, zonder de aarzeling van eerder. De maan stond laag en straalde op de schaduwen van hun lichamen, die langer en dreigender leken dan ooit. Farxaan voelde het ritme van zijn ademhaling versnellen. Hoe ver waren ze nog van het volgende punt? Hoeveel moesten ze nog verdragen?

Achter hen hoorde hij plotseling geschuifel in het zand. Een onmiskenbare beweging. Hij wilde zich omdraaien, maar de stem van de smokkelaar klonk scherp door de nacht ‘Niet kijken. Blijf lopen.’

Farxaan keek recht vooruit. De angst duwde hem vooruit als een onzichtbare kracht, die hem dwong niet stil te staan. Hij wist een ding zeker: als hij stopte, was hij verloren.

Iemand achter in de groep struikelde en viel met een doffe klap op de grond. De groep hield hun adem in. ‘Sta op’ siste de smokkelaar. Maar

de jongen, die jonger leek dan Farxaan, kon het niet meer. Zijn borst ging snel op en neer, zijn handen grepen naar het zand alsof hij zich vast wilde houden aan iets wat er niet was.

‘Laat hem niet achter’ fluisterde Abshir, zijn ogen groot van paniek.

‘We kunnen hem niet helpen’ zei de smokkelaar kil. ‘Als we stoppen, sterven we allemaal.’

Het was een gruwelijke waarheid, een die Farxaan haatte. Maar hij wist dat het waar was. Zijn voeten bleven bewegen, zelfs toen zijn hart zich tegen elke stap verzette.

Het gehuil klonk nu dichterbij, gevolgd door gegrom. Een dier schoot door het duister, een flits van beweging aan de rand van hun zicht. Farxaan wist dat als hij zou omkijken, hij iets zou zien wat hij nooit meer uit zijn gedachten zou kunnen wissen.

De groep versnelde hun pas. De ademhaling werd zwaarder, voeten schoven sneller door het zand. Een vuur flakkerde in de verte. Een kamp. Hoop. Maar bereikten ze het ook op tijd?

Farxaan kneep zijn ogen dicht en bleef lopen. Alles in hem schreeuwde om stil te staan, om terug te gaan naar de jongen die ze achterlieten. Maar hij wist: als hij stopte, zou hij zelf het volgende slachtoffer zijn.

De nacht was een beest dat nooit genade kende.

Plotseling doemde er in de verte iets op. Een silhouet tegen de horizon. Lage structuren, nauwelijks zichtbaar in het maanlicht. Farxaan voelde hoop opborrelen. ‘Zie je dat?’ fluisterde hij tegen Abshir.

De smokkelaar knikte ‘Een buitenpost. We maken kans.’

Ze renden alsof de zon hen kon redden. Misschien kon hij dat ook. Misschien.

Achter hen scheurde de stilte open met een grom. Klauwen schraapten over steen. Een schaduw bewoog – te dichtbij. Iemand schreeuwde. Farxaan kon de paniek voelen stijgen, een golf van adrenaline die zijn vermoeidheid wegvaagde.

‘Rennen!’ riep de smokkelaar en in een beweging zette de groep het op een sprinten. Voeten klaptten in het zand, ademhalingen hijgden in het donker. De hyena’s hadden hun prooi gevonden.

Farxaan voelde de energie in zijn benen verdwijnen maar de angst dreef hem verder. Hij dacht niet meer, hij handelde. Een hand trok aan zijn arm. Abshir. ‘Daar!’ hijgde hij, wijzend naar een silhouet in de verte. Een heuvelrug, misschien beschutting.

Het zand explodeerde onder hun voeten. Een gegrom, een snauw en toen een lichaam dat met een doffe dreun neerkwam.

Een jongen struikelde en viel met een rauwe kreet neer in het zand. Farxaan keek om. Hun blikken kruisten. Twijfel greep hem vast, wurgde zijn borstkas. Een fractie van een seconde. Te lang.

‘Laat hem! Riep de smokkelaar ‘Ren!’

Farxaans keel werd droog. Hij dwong zijn voeten vooruit. Hij kon niet helpen. Hij kon zichzelf niet laten pakken.

De heuvel was dichtbij. De zon begon op te komen. Nog een paar meter. Nog een stap.

Zijn voeten raakten de rand van de helling en met een laatste sprong trok hij zichzelf omhoog, terwijl achter hem de schaduwen van de hyena’s in de ochtendzon vielen.

Ze hadden het gehaald.

Voor nu.

Terwijl de eerste zonnestralen de nacht verdrongen, kleurde de hemel in zachte tinten oranje en paars. Voor hen lag de heuvelrug, een grens tussen het heden en de volgende beproeving. Maar achter hen, in de schaduwen van de verdwijnende nacht, lag een waarheid die ze niet konden ontkennen.

Hoeveel mensen hadden de oversteek niet gehaald?

Farxaan slikte en keek om zich heen. Hoeveel waren er verdwenen? Opgegaan in de woestijn, verslonden door de nacht? Hij wist het niet en dat was het ergste.

Hij voelde zijn borstkas trillen van vermoeidheid en emotie. Was dit de prijs? Alles achterlaten, vrienden verliezen, overleven op instinct – voor een land dat hem misschien nooit zou accepteren? Een plek waar hij zou moeten bewijzen dat hij mocht blijven?

Je vraagt je misschien af, lezer, waarom iemand een reis maakt waarvan de kans op overleven klein is. Waarom iemand zich in de handen van smokkelaars begeeft, waarom iemand door de woestijn loopt met nauwelijks water of voedsel. Maar stel jezelf eens de vraag: Hoe wanhopig moet je zijn om dit als de enige optie te zien?

Farxaan ademde in. Zout op zijn lippen, stof in zijn longen. Alles achter hem was duisternis. Alles voor hem was leegte maar zijn benen bewogen omdat stilstand geen optie was. Omdat de dood altijd sneller was.

Hoofdstuk 2: De grens tussen mens en dossier

Lucas nam een slok van zijn koffie. Bitter en lauw. De regen tikte tegen het raam, als een herinnering dat de dag alweer was begonnen. Ochtenden waren nooit zijn moment geweest maar de routine hield hem overeind. De wekker om zes uur, douchen, ontbijt. Een strikte routine die hij nodig had om de dagen door te komen. Zijn appartement in Den Haag was een verzameling van functionele objecten. Geen foto's, geen rommel, geen overbodige details. Net als hijzelf: efficiënt, zonder ruimte voor ruis.

Lucas trok de kast open en pakte zijn aktetas. Op de achtergrond ratelde de radio over migratiecijfers en strengere wetgeving. Hij luisterde, maar slechts met één oor. De gebruikelijke berichten: een nieuwe wetgeving, de migratiecijfers, discussies over strengere regels. Hij luisterde maar half. Politiek was voor hem geen abstract idee meer, het was zijn dagelijkse werk. De politiek bepaalde hoe hij zijn dossiers moest behandelen, wie wel of niet mocht blijven. En de politieke wind waaide de laatste jaren overduidelijk rechtser.

Terwijl hij door de druilerige straten naar zijn werk fietste, dacht hij terug aan de tijd dat hij nog student was. Universiteit van Amsterdam, sociale wetenschappen. Hij had altijd al een fascinatie voor migratie en identiteit gehad. In zijn jongere jaren had hij zelfs vrijwilligerswerk in een opvangcentrum voor vluchtelingen gedaan. Hij herinnerde zich nog hoe hij met een groep jongens uit Syrië en Eritrea voetbalde, hoe hij met hen sprak over hun dromen, hun verloren thuis. Hij geloofde toen in verandering, in een eerlijk systeem. Maar nu?

Nu was alles anders.

Na zijn afstuderen vond hij geen werk in de sociaal- politieke sector, niet in de beleidswereld waarin hij zich ooit wilde bewegen. Uiteindelijk belandde hij hier: bij het Directoraat Immigratie en Toelating (DIT) waar dossiers belangrijker waren dan mensen en protocollen de enige waarheid leken.

Het DIT was gevestigd in een grijs, anoniem kantoorgebouw. Binnen waren de gangen steriel, gevuld met mensen die hun dagen achter computers, boven dossiers en met strakke procedures doorbrachten.

Lucas liep de kantoortuin in en groette enkele collega's. Sommigen werkten hier al jaren, anderen waren pas net begonnen. Hij wist precies wie nog idealistisch was en wie, net als hij, het geloof in de mens achter de papieren had verloren.

De sfeer in het kantoor was gespannen. Niet alleen vanwege de eindeloze stroom dossiers maar ook door het aangekondigde bezoek van onze nieuwe minister van Asiel en Migratie, Henk Janssen. Hij stond bekend om zijn harde beleid en zijn radicale uitspraken over migratie. Volgens zijn partij was Nederland 'vol' en zijn missie was duidelijk: het aantal asielzoekers moest drastisch omlaag.

Lucas wist wat dat betekende. Strengere controles. Meer afwijzingen. Minder ruimte voor twijfel. Hij keek naar zijn collega's, zag hoe sommigen nerveus hun dossiers doornamen, alsof ze zich op een onverwacht examen moesten voorbereiden.

Hij opende zijn computer en scrolde door de nieuwe richtlijnen die door het ministerie waren doorgestuurd. Strengere bewijsvoering, meer focus op zogenaamde 'veilige landen'. De bewijslast lag volledig bij de asielzoeker. Geen bewijs? Geen bescherming.

Hij haalde diep adem. Dit was het moeilijke deel van zijn werk. Hoe bepaal je of iemand de waarheid spreekt? Hoe weet je of je iemand naar zijn dood stuurt of juist een kans geeft die hij niet verdient?

Zijn vingers bleven boven het toetsenbord hangen. Eén klik en een leven veranderde. Twijfel was geen optie. Het systeem kende geen nuance.

Hij sloot kort zijn ogen. Waarom deed hij dit werk nog? Hij was ooit begonnen om mensen te helpen, maar de werkelijkheid had hem ingehaald. Hier, in dit kantoor, telden emoties niet. Alleen bewijzen, alleen protocollen.

Sinds minister Janssen aantrad, werd de druk opgevoerd. Meer afwijzingen. Minder verblijfsvergunningen. Een duidelijke boodschap: Nederland sluit de poorten.

Lucas had debatten gezien waarin politici spraken over migranten als cijfers 'De instroom moet omlaag' en 'Nederland kan dit niet langer dragen'. Maar hier, in deze kamer, wist hij dat hij geen cijfers

behandelde. Hij behandelde levens. En toch had hij geleerd niet meer te voelen. Als je te veel voelde, kon je dit werk niet doen.

Zijn telefoon trilde. Een bericht van zijn collega: ‘Teamoverleg over nieuwe richtlijnen: 14.00 uur.’

Lucas sloot zijn computer af en wreef in zijn ogen. Nog een dag, nog een zaak.

Toen hij opstond om naar de vergaderzaal te gaan, voelde hij een vlaag van misselijkheid opkomen. Was dit wat hij de rest van zijn leven moest doen? Regels volgen die anderen maakten, zonder zelf nog te geloven in de rechtvaardigheid ervan?

Je vraagt je misschien af, lezer, hoe het zover is gekomen. Hoe een idealist in een radertje van een machine verandert. Maar stel jezelf eens de vraag: als jij in zijn schoenen stond, wat zou jij dan doen?

Lucas stond op, nam een slok van zijn lauwe koffie en liep naar de vergaderzaal.

Het was tijd voor de volgende richtlijnen. De volgende grens tussen mens en dossier.

Lucas schoof de vergaderzaal binnen en nam plaats aan de lange, strakke tafel, omringd door zijn collega's. Iedereen keek gespannen naar het grote scherm aan de muur, waar de notities van de nieuwe richtlijnen werden geprojecteerd. Minister Janssen had zijn boodschap duidelijk gemaakt: de procedures moesten worden aangescherpt, de lat moest hoger worden gelegd. ‘Nederland kan niet de opvangplaats voor de hele wereld zijn’ had hij tijdens een recent debat gezegd.

Zijn manager, een man met de uitstraling van een gier, hief zijn hand op. Het rumoer verstomde meteen. ‘Goed, we hebben vandaag een aantal belangrijke aanpassingen door te nemen. De minister wil een striktere aanpassing. Dat betekent concreet: minder marge voor twijfel, snellere afwijzingen en vooral: minder emotie in de besluitvorming.’

Lucas voelde hoe zijn maag zich samentrok. Alsof emotie überhaupt nog een rol speelde. Hij wist hoe deze nieuwe richtlijnen in de praktijk zouden uitpakken. Waar voorheen nog ruimte was voor nuance, zou er

nu nog strikter worden gekeken naar de 'geloofwaardigheid' van de verhalen en geloofwaardigheid was een rekbaar begrip.

'Vanaf nu hanteren we een aangescherpt beleid waarbij asielzoekers uit een lijst van 'veilig verklaarde landen' standaard worden afgewezen, tenzij zij overtuigend bewijs leveren dat hun situatie uitzonderlijk is. De bewijslast ligt volledig bij hen. Geen bewijs, geen bescherming, geen verblijf.'

De stem van de manager klonk resoluut terwijl hij zijn blik over de vergadertafel liet glijden. 'Daarnaast voeren we een tweesporenbeleid in. Spoor één is bedoeld voor asielzoekers die vluchten vanwege vervolging op basis van hun seksuele geaardheid, geloof of eerwraak. Zij krijgen een versnelde beoordeling, waarbij hun verklaringen extra zorgvuldig worden getoetst. Spoor twee omvat alle overige asielaanvragen, economische vluchtelingen, oorlogsvluchtelingen en anderen die geen directe vervolging kunnen aantonen. Voor hen worden de eisen voor bewijsvoering aanzienlijk strenger. Dit zal helpen om de instroom beter te reguleren en de druk op ons opvangsysteem te verlichten.'

Lucas merkte hoe enkele collega's ongemakkelijk hun blikken afwendden terwijl anderen instemmend knikten. Dit was de nieuwe realiteit.

De spanning in de vergaderruimte was bijna tastbaar. Sommigen hielden hun adem in, anderen tikten nerveus met hun pennen op het tafelblad. Het nieuwe beleid zou de manier waarop ze hun werk deden radicaal veranderen. Nog minder ruimte voor nuance, nog meer nadruk op cijfers en protocollen.

Lucas haalde diep adem en liet zijn blik over de gezichten in de ruimte glijden. Sommigen keken weg, gewend aan de meedogenloze koers. Anderen, vooral de nieuwkomers, zagen eruit alsof de grond onder hun voeten was verdwenen. Een jonge vrouw aan de overkant van de tafel, Noor, die pas een paar maanden bij de dienst werkte, fronste haar wenkbrauwen. 'Maar... als we hen als veiligelanders bestempelen, betekent dat dan dat we hun individuele verhalen eigenlijk niet meer serieus hoeven te nemen?' haar stem klonk onzeker, maar ze sprak uit wat vele dachten.

De manager, een man in een donkerblauw pak die allesbehalve empathie uitstraalde, keek haar straks aan. 'De lijn is duidelijk, Noor. We werken

met een objectief kader. Nederland kan niet iedereen opvangen. Het is aan de asielzoeker om te bewijzen dat hij echt gevaar loopt. Dat is geen emotioneel proces, dat is een juridische afweging.'

Noor staarde naar de papieren voor haar. Lucas zag hoe ze haar vingers in elkaar verstrengelde en kort haar lippen op elkaar drukte. Ze zou zich nog moeten harden, wist hij. Of vertrekken.

Een uur later stonden ze in de hal. Als soldaten die wachtten op hun generaal. Minister Janssen was onderweg en dat betekende dat iedereen zich professioneel moest gedragen. Geen twijfel, geen zwakte, geen protest.

Lucas had hem in interviews gezien. Zijn stem klonk altijd stellig, doordrongen van urgentie, zonder ruimte voor nuance. Voor hem waren asielzoekers getallen, een probleem dat zo snel mogelijk moest worden opgelost. En nu stond hij hier om zijn boodschap persoonlijk over te brengen.

De deur van de vergaderruimte zwaaide open en Janssen stapte binnen, geflankeerd door zijn woordvoerder en enkele beleidsmedewerkers. Hij was klein van stuk maar zijn uitstraling was krachtig. Strak pak, doordringende blauwe ogen en een blik die geen tegenspraak duldde.

'Goedemiddag' begon hij, zonder te glimlachten 'ik ben hier niet om jullie op de schouder te kloppen. Nederland zit vol! Onze asielprocedure is jarenlang te coulant geweest. Dat stopt nu. Jullie werk is cruciaal om de instroom te beperken. De nieuwe richtlijnen moesten zonder uitzonderingen worden toegepast.'

Hij keek rond, zijn blik gleed over de groep als een generaal die zijn troepen inspecteerde. 'Ik verwacht dat ieder dossier objectief wordt behandeld. Geen sentimenten. Geen onnodige verlengingen van procedures. Dit land is geen opvangcentrum voor de hele wereld.'

De rilling kwam langzaam, kroop onder zijn huid en nestelde zich in zijn ribbenkast. Hij wist dat deze woorden in het parlement applaus kregen. Maar hier, op deze vloer, betekenden ze iets anders. Ze betekenden levens.

De rest van de middag werd besteed aan het uitrollen van de nieuwe richtlijnen. Lucas luisterde maar half. Zijn gedachten dwaalden af naar vroeger, naar de student die hij ooit was. De jongen die protesten tegen onrecht organiseerde, die geloofde in een betere wereld. Die vrijwillig zijn vrije tijd besteedde aan het helpen van migranten in plaats van hun hoop de kop in te drukken.

Waar lag de grens tussen de student die geloofde en de man die nu tegenover een minister zweeg?

Die avond thuis staarde hij naar zijn reflectie in de spiegel. De lijnen in zijn gezicht leken dieper dan een paar jaar geleden. Zijn schouders voelden zwaar. Zijn vriendin Eva was in de woonkamer. Ze wist dat hij een zware dag had gehad, maar ze vroeg er niet naar. Ze wist dat er vragen waren waar hij zelf nog geen antwoord op kon geven.

Hij sloot zijn ogen en probeerde zijn gedachten te verzetten. Maar Janssens woorden klampten zich vast aan zijn schedel, als een echo die niet verdween.

‘Geen sentimenten. Geen onnodige verlengingen.’

Lucas opende zijn laptop en keek naar de lijst met nieuwe dossiers, die hij de volgende dag moest behandelen. Hij wist dat ergens in die stapel een naam stond, die hij nog niet kende. Iemand die zijn hele leven had geriskeerd om hier te komen. Maar voor Lucas zou die persoon niet meer dan een nummer in het systeem zijn. En misschien was dat wel de grootste tragedie van allemaal.

De volgende ochtend voelde Lucas zich leeg. De woorden van minister Janssen bleven in zijn hoofd echoën terwijl hij zich op weer een werkdag voorbereidde. De bureaucratie sliep nooit en hij wist dat de dossiers op hem wachten, rijen nummers, samengeperste levensverhalen, gereduceerd tot formuleren en bewijsstukken.

In de trein naar kantoor bladerde hij door de ochtendkranten. De koppen spraken voor zich:

‘Strenger asielbeleid moet instroom beperken’,

‘Minister Janssen voert druk op: Nederland is vol’,

‘Nieuwe wetgeving: asielzoeker moet zelf aantonen dat hij gevaar loopt’, ‘Tweesporenbeleid, asielzoekers die vluchten vanwege vervolging op basis van hun seksuele geaardheid, geloof of eerwraak krijgen voorrang!’

Lucas wreef in zijn ogen. Dit was niet zomaar een politieke koerswijziging. Dit was een volledige herdefinitie van de asielprocedure. De bewijslast lag nu volledig bij de asielzoeker. En hij wist hoe moeilijk het was om bewijs te leveren als je voor een dreiging vluchtte, die niet op papier stond.

Zijn telefoon trilde in zijn zak. Eva.

Hij overwoog om niet op te nemen. Hij was niet in de stemming om te praten maar hij wist dat ze zich zorgen zou maken.

‘Hé’ zei hij toen hij opnam.

‘Je klonk gisteren afwezig’ haar stem klonk zacht, begripvol. ‘Is alles goed?’

Lucas keek uit het raam, zag hoe de buitenwijken van Den Haag aan hem voorbijgleden. ‘Ja’ loog hij ‘gewoon een drukke dag.’

Ze zuchtte ‘Lucas... ik zie hoe dit werk je verandert. Misschien is het tijd om naar iets anders te kijken?’

Hij sloot zijn ogen. Hoe vaak hadden ze dit gesprek al gevoerd? ‘Het is niet zo simpel.’

‘Ik weet het.’ Even bleef het stil. ‘We zouden toch gaan trouwen, Lucas? Maar de manier waarop jij nu leeft... Ik weet niet of ik je nog begrijp.’

Lucas voelde een steek in zijn borst. ‘Ik wil dat ook, Eva. Echt.’

‘Dan moet je een keuze maken’ zei ze ‘voor jezelf.’

De lijn werd verbroken en Lucas bleef achter met het lege geluid van de trein, die over de rails suisde.

Op het DIT-kantoor was de sfeer anders. Mensen hielden hun gesprekken kort, de spanning van de dag ervoor hing nog in de lucht.

Iedereen wist dat hun beslissingen nu strenger werden beoordeeld en dat afwijzingen de norm moesten worden.

Lucas nam plaats achter zijn bureau en opende zijn eerste dossier van de dag. Naam, geboortedatum, land van herkomst. Hij liet zijn ogen over de details glijden. Geen bewijs van vervolging. Geen concrete bedreigingen. Alleen een verhaal.

Vroeger zou hij extra onderzoek hebben gedaan, zich hebben afgevraagd of er nuance was. Maar nu wist hij wat er van hem werd verwacht.

Hij klikte op het standaardformulier.

Negatief besluit, onvoldoende bewijs.

Zijn cursor zweefde boven de verzendknop. Zijn ademhaling versnelde. Wat als hij fout zat?

Zijn vingertoppen tintelden toen hij uiteindelijk klikte.

Dossier gesloten.

Leven afgesloten.

Die avond kon Lucas de slaap niet vatten. Hij lag in bed en staaarde naar het plafond. Eva sliep al, haar ademhaling rustig, haar hand losjes op haar buik.

Op zijn eerste dag had hij nog gedacht dat hij iets kon veranderen. Hij zag zichzelf weer in de gang staan, jonger, hoopvoller. 'We kunnen binnen het systeem iets betekenen' had hij tegen een collega gezegd. De man had alleen maar gelachen. 'Binnen het systeem?' hij had zijn hoofd geschud 'Het systeem buigt niet. Het vreet je op.'

Maar eerlijkheid was een luxe, die hij zich niet langer kon veroorloven.

Zijn telefoon trilde weer. Een e-mail van zijn leidinggevende.

'Lucas, de minister is tevreden over onze inspanningen. Wij boeken vooruitgang. Ga zo door.'

Vooruitgang.

Hij wist niet zeker of hij nog wist wat dat woord betekende.

Lucas draaide zich op zijn zij en sloot zijn ogen. Maar de gezichten achter de dossiers lieten hem niet met rust. Slapeloze nachten waren de norm geworden. De routine van opstaan, werken, oordelen en slapen voelde als een eindeloze cyclus, waarin hij steeds verder van zichzelf vervreemd raakte.

Hij herinnerde zich hoe hij vroeger in slaap viel met ideeën in zijn hoofd, met visies over hoe hij de wereld een beetje eerlijker kon maken. Maar nu? Nu lag hij hier, een ambtenaar met een leven dat niet het zijne leek. Een man die dossiers sloot zonder de mensen erachter echt te kennen.

Hij wierp een blik op Eva, die diep in slaap was. Soms vroeg hij zich af of zij wist hoe diep hij vastzat. Of zij aanvoelde dat hij zich opsloot in een wereld waar hij niet meer uitkwam. Ze had gelijk, hij was veranderd.

Maar hoe kon hij ook anders?

Zijn blik gleed naar het nachtkastje, waar een oud boek lag. *Macht en moraal in migratiebeleid*, zijn eigen scriptie. Stof had zich op de kaft verzameld alsof het een herinnering was, die hij liever niet wilde oprakelen.

Hij had zijn studie sociale wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam afgerond met een onderzoek naar de morele dilemma's in het migratiebeleid. Zijn scriptie had lof gekregen, was zelfs door een paar politici gelezen. Hij had dromen gehad. Grotere plannen dan dit.

Lucas was in zijn studententijd politiek actief. Sprekersavonden organiseren, debatteren, essays schrijven over hoe Nederland rechtvaardiger met migranten kon omgaan. Hij had zelfs overwogen om zich voor een progressieve jongerenpartij kandidaat te stellen.

Maar dat alles eindigde abrupt.

Het geheim dat hem gevangenhiel.

Ergens in zijn laatste jaar aan de universiteit was het misgegaan. Een beslissing, een fout, een schandaal dat hem als een schaduw achtervolgde. De details flitsten door zijn hoofd, maar hij duwde ze weg. Niet nu.

Na zijn afstuderen had hij gesolliciteerd bij beleidsinstellingen, denktanks en zelfs bij een paar ngo's maar overal liep hij vast. Iedereen wist wat er was gebeurd. Niemand wilde zijn vingers aan zijn naam branden.

Toen hij een baan bij het DIT kreeg, voelde dat als een laatste reddingsboei. Hij had zichzelf wijsgemaakt dat hij van binnenuit iets kon veranderen. Dat hij in het systeem kon infiltreren en langzaam de koers kon draaien.

Maar het systeem draaide hem om.

Nu was hij niet langer de idealistische student, die beleidsnota's schreef over menselijkheid in migratiebeleid. Hij was de man die de stempel 'afgewezen' op dossiers zette.

De confrontatie met zichzelf

De volgende ochtend ging hij met de trein naar zijn werk, het boek in zijn tas. Zijn vingers gleden over de kaft, over de letters die hij ooit met trots had laten drukken.

Op het reclamebord tegenover hem zag hij een campagneposter van de regering.

'Nederland beschermt zijn grenzen. Voor een veilige toekomst.'

De slogan voelde hol. Hij wist wie 'veiligheid' genoot en wie ervoor moest lijden.

Lucas leunde tegen het raam, zijn adem besloeg het koude glas.

Je vraagt je misschien af, lezer, hoe iemand van een idealist een tandwiel in die machine werd. Maar vraag jezelf dit eens af: als je hele toekomst afhangt van een beslissing, als een fout je alles kan kosten, hoeveel van je moraal zou je dan opgeven om te overleven?

De trein schokte en kwam tot stilstand. Lucas keek naar buiten. Het kantoorgebouw van DIT torende voor hem op, als een betonnen muur tussen hem en de wereld die hij ooit begreep.

Het was tijd voor nog een dag. Nog een dossier.

Maar hoe lang nog?